

ROERKERKNIEUWS - door het jaar

editie 212 (22 juli 2024) – www.roerkerken.nl

inleiding (synodaal proces)

Zoals in Roerkerknieuws 206 al gemeld komen we langzaam maar zeker in de afrondende fase van het gezamenlijk nadenken als Kerk over de vraag hoe we missionair en synodaal kan zijn. Ter voorbereiding op de afsluitende bijeenkomst van de synode over synodaliteit die van 2 tot en met 27 oktober a.s. in Rome wordt gehouden, is op 9 juli j.l. het werkdocument gepubliceerd. “De tekst belooft gesprekken die voor verdeeldheid zorgen”, aldus het commentaar in KN, “maar echt controversiële thema’s zullen niet ter sprake komen”. Met name zal het gaan over de plaats van de vrouw en de verdeling van de verantwoordelijkheid in de Kerk.

het orgel van Montfort

In het kader van het jaarlijks Orgelfestival Limburg werd op maandagmiddag 15 juli j.l. door een groep orgel-enthousiastelingen per fiets enkele orgels in het Midden-Limburgse bezocht en beluisterd. Deze ‘orgelfietstocht’ onder leiding van de onlangs kerkelijk onderscheiden organist Ad Gijzels uit Susteren stond aanvankelijk op maandag 17 juni j.l. gepland maar kon toen vanwege de weersomstandigheden niet doorgaan. Door de Kerkraadse organist Jo Loupen werden bij deze gelegenheid niet alleen orgels in de kerk Susteren-Mariaveld en de abdijkerk van Lilibosch bespeeld, maar ook de orgels in de Berger basiliek en in de kerk van Montfort. In Berg stond de ‘Suite du 5e Ton’ van Jacques Boyvin (1653-1706) op het programma en van Johann Sebastian Bach (1685-1750) de koraalbewerking ‘Allein Gott in der Höh sei Ehr’ (BWV 663) en de ‘Pièce d’ Orgue à 5’ (BWV 572). In Montfort van Johann Gottfried Walther (1684-1749) ‘Concerto del Sigr. Taglietti’ en de koraalbewerking ‘Est ist das Heil uns kommen her’ en van Johann Sebastian Bach : ‘Praeludium et Fuga in A’ (BWV 536). Terwijl de geschiedenis van het kerkorgel in de Berger basiliek al eerder uit de doeken is gedaan (Gerard Sars: ‘Kroniek van de orgels van Sint Odiliënberg’ [1992]) is daar in Montfort weinig meer van bekend dan dat het uit 1953 dateert en gebouwd werd door Gebr. Vermeulen uit Weert. Datzelfde geldt voor het orgel van Melick (1965) en St. Odiliënberg (1983). De familie Vermeulen is al eeuwenlang verbonden met de orgelbouw. De oorsprong van het bedrijf gaat terug tot 1700, toen Henricus Beerens in Nederweert orgels en orgelkasten bouwde. In 1730 werd door dit bedrijf het orgel te Bocholt (B) gebouwd. Henricus’ dochter Maria Beerens trouwde met Petrus Vermeulen, welke samen met zwager Johannes Beerens het bedrijf voortzette. Eind 18e eeuw verplaatsten ze het bedrijf naar Weert; het werd voortgezet door Johannes Vermeulen en Joseph Beerens, zonen van voornoemde firmanten, en weer later door Vermeulens zonen Lambert en Henri. Later werkte Lambert samen met zijn neef Jan Vermeulen. Toen Jan in 1910 overleed waren zijn twee zonen Frans en Theodoor er werkzaam. Toen eerstgenoemde ten gevolge van een noodlottig ongeval overleed volgde zijn broer Henri hem op. Weer een andere broer, Jos, zocht in Alkmaar zijn heil en nam daar firma Ypma over, zodat de combinatie ‘Gebr. Vermeulen, Alkmaar en Weert’ ontstond. Een zoon van Jos en een zoon van Frans zouden uiteindelijk de zaak overnemen die in 1930 jaar 200-jarig bestaan vierde en toen al 250 orgels op haar naam had staan (‘De Nedermaas’ 8 [1931], nr. 10, blz. 111-113). In 1987 werd door Joost Vermeulen de Alkmaarse tak bij Flentrop Orgelbouw (1903) in Zaandam ondergebracht, een jaar later ook de Weerter tak door Frans Vermeulen. Dit alles bij gebrek

aan opvolging. Toen het Mofserter Vermeulensorgel uit 1853 in 1965 naar de nieuwe (huidige) kerk werd overgebracht werd het nog eens uitgebreid (Gerard Quaedvlieg: 'Orgels in Limburg' [Zutphen 1982] blz. 103). Het telt momenteel 14 sprekende registers, verdeeld over twee manualen en (zelfstandig) pedaal. Volgens het 'Aardrijkskundig Woordenboek' van Van der Aa beschikte de kerk van Montfort al in 1846 over een orgel. Dat stond dus in de Middeleeuwse kerk die halverwege de jaren vijftig van de negentiende eeuw werd afgebroken. Waarschijnlijk werd bij die gelegenheid het orgel naar de nieuwe kerk overgebracht. In 1876 kwam er in ieder geval een nieuw Vermeulensorgel dat in 1944 verloren zou zijn gegaan, aldus de orgeldocumentatie van voornoemde Gerard Quaedvlieg die in de Stadsbibliotheek van Maastricht bewaard wordt. Dat het orgel in 1944 verloren zou zijn gegaan mag frappant heten, aangezien de kerk tijdens de oorlog niet totzaal vernield werd, noch tijdens de granaten die er sinds september 1944 vielen, noch bij de bommen die het dorp in januari 1945 troffen. Ook slaagden de Duitsers er niet in - zoals elders in de Roerstreek - de kerk op te blazen. *"Hoe dat gekomen is, weet men niet precies"*, zo weet Van Rijswijk na de oorlog te melden. *"Sommigen meenen dat dit te danken is aan het feit, dat de pioniers die opdracht gekregen hadden de lont aan te steken, deserteerden. Inderdaad heeft de Ortskommandant - Montfort betekende voor de Duitschers in die dagen zooveel, dat er een Ortkommandant aanwezig was - geïnformeerd naar deze mannen en het was duidelijk dat ze gevlucht waren. Anderen beweren dat een der dorpelingen de lont doorknipte, terwijl de soldaten aan den praat werden gehouden en ergens eens lekker zaten te eten. Misschien is zowel het eene als het andere waar"*. In ieder geval had men *"van te voren ... den verplaatsbaren inventaris der kerk zoo goed mogelijk in veiligheid gebracht, waardoor de rijke kerkschatten aan Ite beelden gered werden. Van de klokken heeft men het Angelusklokje weten te verbergen, Hoogaltaar en preekstoel bleven intact, de vernielde en beschadigde banken zijn hersteld"* ('De verwoeste kerken in Limburg' [Roermond 1946] blz.82). Over het orgel vermeldt hij helaas niets. Of het inderdaad verloren is gegaan of zodanig beschadigd is geraakt dat het vervangen moest worden? In ieder geval kwam er (pas?) in 1953 een nieuw orgel dat na overbrenging naar de nieuwe kerk (1965) nog altijd dienst doet.

De Familienaam (Van) Herkenbosch

Het komt vaker voor dat families zijn genoemd naar de plaats waar ze vandaan komen. Zo zijn de familienamen als Van Melick, Van Montfort en Van Vlodrop ook in de Roerstreek een vanzelfsprekendheid. Met St. Odiliënberg echter kan geen familie in verband worden gebracht (hooguit Van Lerop), evenmin met Posterholt, hooguit Van der Vorst of Van der Varst. De familienaam Van Herkenbosch die tot ver in de zeventiende eeuw in Roermond en omgeving voorkwam lijkt te zijn uitgestorven. Een bekende naamdrager is 'Sibertus de Herkenbosch', in de vijftiende eeuw als kanunnik verbonden aan het Roermondse kapittel van de H. Geest (vgl. Venner: 'Inventaris van het archief van het Kapittel van de H. Petrus te St. Odiliënberg, sinds 1361 kapittel van de H. Geest te Roermond, sinds 1569 kathedraal kapittel' [Maastricht 2011] passim). De plaatsnaam Herkenbosch wordt voor het eerst genoemd in 1492 ('Herckenbusch'), en komt verder nog als 'Harkenbousch' voor (1573) en als 'Herkenbusch' (zegel 1580). Hoewel altijd is beweerd dat de naam afgeleid zou zijn van 'herk' of 'hark' (vgl. de liggende hark op het schepenzegel van 'Melick und Herkenbusch' uit 1580 en de benaming 'Harch' voor het vernieuwde 'dorpshuis'), gaat men er tegenwoordig eerder van uit dat de naam afgeleid zou kunnen zijn van 'hern' of 'harn'. Dit was vroeger *"een veel gebruikte naam voor haagbeuk. Eigenlijk behoort deze boomsoort tot de berkenfamilie. Maar omdat de grijze stam en de bladeren van deze boom en die van de*

gewone beuk sterk op elkaar lijken, worden ze beide als beuken aangeduid. En daar de haagbeuk gemakkelijk te snoeien valt, werd die bij voorkeur voor hagen gebruikt; vandaar de naam haagbeuk. Als de haagbeuk niet wordt geschoren, kan ze hoogstens tot 15-25 meter groeien, terwijl de gewone beuk een hoogte van 35 meter kan bereiken. Wellicht is aan dit verschil in formaat het diminutief van 'harn' of 'hern' tot 'herken' toe te schrijven" (Codex Nederlands-Limburgse Toponiemen [Geleen 2014] blz. 130-131). Frappanterwijze duikt halverwege de achttiende eeuw in het Land van Rode (Kerkrade en omgeving) ineens (ook) een familie Her(c)kenbosch op. In 1749 trouwt ene Gerard Herckenbusch (1772-1773) in Kerkrade met de uit de parochie Laurensberg afkomstige Anna Elisabeth Mager: *"Gerardus Herckenbusch, famulans in Closteranstel, et Anna Elisabeth Magers famulans in Aeffden, praevis tribus proclamationibus et nullo detecto impedimento, visis insuper dimissorialibus Adm. R.D. pastoris ex Aeffden matrimonio junctis sunt, testibus Lothario Spiertz et Joanne Petro Spiertz 2 februarii 1749"* (huwelijksregister St. Lambertus Kerkrade). Gerard zelf zou oorspronkelijk uit Broich afkomstig zijn: *"Herkenbusch, (et Erkenbusch) Gerardus, ex Broich, (f. illegit. Sibylla Herkenbusch, natus 5 apr. 1721) + 25 maii 1773. – ux. Elisabeth Mager, ex Laurensberg. coni. in Kirchrode, sponso dimisso hinc 2 febr. 1749. + 19 sept. 1772"* (Catalogus Genealogicus Afden). Het is hun zoon Johannes Dionysius Herckenbusch (1751-1791) die voor een nageslacht zal zorgen dat nog altijd het zuiden van onze provincie bevolkt. Hij trouwde begin 1778 eveneens in Afden met Gesina van Santen (1754-1820) die oorspronkelijk uit Deventer kwam en daar was geboren als dochter van Jan van Santen (1727-1806) en Maria Elisabeth Bouwmans (1721-1804). Beide kwamen oorspronkelijk ook uit Deventer en woonden er na hun huwelijk (1745) ook nog even, om na 1760 naar Maastricht (Wijk) te verhuizen. Ze woonden in Meerssen (Rothem, toen ze in 1806 resp. 1804 kwamen te overlijden. Toen stond Jan te boek als veldwachter. Ook het echtpaar Herkenbosch-Van Santen woonde aanvankelijk nog even in Maastricht (Wijk), om uiteindelijk weer naar Afden te verkassen waar hun zes kinderen ook opgroeiden. Na de vroegtijdige dood van haar man hertrouwde Gesina in 1792 met Petrus Siegers, om na diens dood (1797) in 1801 een derde keer te trouwen met Mathijs Hanneman (1768-1841). Gesina zelf overleed in Kerkrade in het voorjaar van 1820, 65 jaar oud. Drie zonen van het echtpaar Herkenbosch-Van Santen traden in het huwelijksbootje en zorgden voor een nageslacht. De oudste, Jan Willem Herkenbosch (1777-1836) bleef in Meerssen (Rothem) hangen. Zijn familienaam verbasterde uiteindelijk tot 'Erkenbosch'. De andere twee, Adolf Herkenbosch (1779-1860) en Johan Joseph Herkenbosch (1780-1811) zouden in Kerkrade voor een nageslacht zorgen dat uiteindelijk de naam 'Arkenbosch' zou dragen. Van Johan Joseph weten we dat hij ten gevolge van een mijnongeluk om het leven kwam: *"in den unvorhergesehenen hereinbrechenden Wassern des Kohlenbergwerkes von Speenbroeck ertrunken. Sein Leichnam wurde in der vorgen. Kohlengrube, nachdem zuvor das Wasser herausgepumpt worden war, am 20.07.1811 gefunden. Er wurde am 23.07.1811 auf dem Horbacher Friedhof beerdigt"* (overlijdensregister St. Heinrich Horbach). Zijn weduwe, Maria Catharina Büngers (1779-1814) schonk ruim anderhalf jaar later nog het leven aan zoon Mathias Joseph die op 17 oktober 1812 in Horbach werd gedoopt; vader onbekend (Familienbuch 'Sankt Heinrich' Horbach 1804-1899 [2007] nr. 0027)

Personalia

Op zondagmiddag 14 juli j.l. werd in de Berger Mariakapel **Claire Wilms** gedoopt.

Op zaterdagmorgen 20 juli j.l. vond in de Berger basiliek de uitvaartdienst plaats voor **Maria Mechtilda (Tiel) Loenders-Coenen (1936-2024)**. Geboren en getogen in Montfort, in het

grote gezin van Wullem en Bet Coenen aan de Zandstraat dat uiteindelijk tien dochters telde, leerde ze naast het werk op de boerderij ook al op jonge leeftijd in diverse gezinnen uithelpen. Poetsen werd en bleef haar verdere leven lang haar grote hobby. In 1962 trouwde ze met Julf Loenders (1931-1989) uit St. Odiliënberg die als schilder en glaszetter de kost verdiende. Aan de Kan. Willemsenstraat aldaar stichtten ze een gezin waarin Tiel de zorg voor het huishouden en de opvoeding van de kinderen Ed en Conny op zich nam. Daarnaast hield ze samen met haar buurvrouw meer dan 25 jaar lang het Groen-Kruisgebouw schoon, terwijl ze evenzoveel jaren als vrijwilligster in het plaatselijk zorgcentrum actief was. Daar droeg ze vooral zorg voor de organisatie van de wekelijkse kienmiddagen. Dat deed ze namelijk ook zelf heel graag, evenals zwemmen, dansen en wandelen. Jaarlijkse hoogtepunten waren de carnavalsviering met haar zussen in Montfort en de vakanties met haar gezin in het Oostenrijkse Mayrhofen. De ziekte en de vroegtijdige dood van haar man in 1989 kwam hard aan; toch weerhield haar dat er niet van vooral toch door te gaan. Zo zorgde ze samen met haar schoonzus Truus voor het schoonhouden van de pastorie onder pastoor Jan Prins (1992-2004). Met het huwelijk van zoon Ed kwam er niet alleen schoondochter Aggie erbij maar ook haar beide kleinkinderen Danique en Sven, die veel voor haar betekenden. Vooral als ze met allen samen waren en uit eten gingen was ze in haar element. Tot haar 83^e is ze nog buitenhuis blijven werken. Haar geestelijke achteruitgang was er de oorzaak van dat ze in de zomer van 2022 haar eigen vertrouwde omgeving moest verlaten en in de Bosscherhof moest worden opgenomen. Vandaar verhuisde ze in het voorjaar van 2023 naar WZC Bergh waar onlangs een hersenbloeding van haar levenseinde inluidde. Voorzien van het sacrament der zieken kwam ze op zondag 14 juli j.l. te overlijden. Na de uitvaartmis legden we haar bij haar man te rusten op begraafplaats 't Sittert.

Wit U ons financieel ondersteunen? Bij voorbaat dank!

Herkenbosch: NL 52 RABO 0121 402 088 t.n.v. kerkbestuur St. Sebastianus

Melick: NL 40 RABO 0133 000 400 t.n.v. kerkbestuur St. Andreas

Montfort: NL 39 RABO 0134 704 126 t.n.v. kerkbestuur H. Catharina

St. Odiliënberg: NL 79 RABO 0138 1180 00 tnv kerkbestuur HH. Wiro, Plechelmus en Otgerus

Posterholt: NL 06 RABO 0142 301 760 t.n.v. kerkbestuur St. Matthias

Vlodrop: NL 10 RABO 0154 600 512 t.n.v. kerkbestuur St. Martinus

Tot slot

Aan- en afmelding voor deze nieuwsbrief kan via: clustersecretariaat@roerkerken.nl

Jos. L'Ortye (Posterholt), pastoor, tel. 40 12 21 - pastoor@roerkerken.nl

Paul Hamans (St. Odiliënberg), assistent, tel. 527 825 - p.hamans@roerkerken.nl

Gerard Sars (St. Odiliënberg), diaken, tel. 537 765 - g.sars@roerkerken.nl

Rim Mom (Montfort), diaken, tel. 542 154 - r.mom@roerkerken.nl

Bert Venner (Roermond), diaken, tel. 320 215 - b.venner@roerkerken.nl

Lian Overbeeke (Posterholt), catechiste, tel. 06 – 526 20 245 - l.overbeeke@roerkerken.nl

Parochiebureau Herkenbosch, tel. 520 672 - sebastianus@roerkerken.nl

Parochiebureau Melick, tel. 537 965 - andreas@roerkerken.nl

Parochiebureau Montfort, tel. 543 127 - catharina@roerkerken.nl

Parochiebureau St. Odiliënberg, tel. 531 384 - otgerus@roerkerken.nl

Parochiebureau Posterholt, tel. 400 275 - matthias@roerkerken.nl

Parochiebureau Vlodrop, tel. 401 207 - martinus@roerkerken.nl